

INRICHTEN VAN EEN COLLECTIEF INDIVIDUEEL BESTAAN IN DE TOEKOMST (een gemengde inrichting van de tijdsbesteding en beoogde doelen) WAT BETEKENT DIT VOOR SCHOLING (EN HET HOGER ONDERWIJS)?

Er wordt heel voorzichtig gefilosofeerd in de media – maar dan ook echt heel voorzichtigjes – over hoe straks de mensheid in onze contreien z'n zeven dagen van de week op geheel eigen wijze invult. Het gaat overigens wel om het deel van de mensheid dat hoger onderwijs heeft genoten en in staat is om een duidelijke invloed op de vormgeving van het eigen bestaan te hebben, uiteraard met de nodige randvoorwaarden.

Volle baan de norm...

We kunnen het er wel over eens zijn dat op een of andere wijze er in het bestaan moet worden voorzien. Maar is dat een streven als individu of kan het ook anders, meer collectief, worden benaderd? Dat wil zeggen: kun je het individuele doel los zien van de wijze waarop de leefgemeenschap waarin hij of zij verkeert, naar een zinvol bestaan zoekt, door de tijd heen. Moet dit gekoppeld zijn aan het hebben van een volle baan, gebaseerd op het vermoeden dat met een halve baan ook maar de helft valt te doen van alles wat mogelijk is met een 'volledig' inkomen? En dit even losgekoppeld van persoonlijke omstandigheden in samenhang met drijfveren die intrinsiek of dwingend van buitenaf worden opgelegd.

Streven naar meer uren...

Dit kan inhouden dat in veel gevallen het persoonlijke streven is – als de 'maatschappelijke norm' – om zo compleet mogelijk werk te hebben. Iemand die daarover niet beschikt en de kans daartoe krijgt, wil vaak best meer uren in een baan stoppen. Het gaat dan om het maximaliseren van de werkomvang hetgeen resulteert in het optimaliseren van de koopkracht en de bestedingsmogelijkheden. Dat is misschien toch wel een economisch basisprincipe te noemen, vooral denkend vanuit het perspectief van het individu: meer uren, meer koopkracht in te brengen...

Zzp'ers...

Maar ja, zzp'ers dan? We hebben het dan vooral over degenen die vrijwillig voor zo'n positie kiezen. Zij maken uren, en proberen ervoor te zorgen dat daarvan zoveel mogelijk declarabel zijn. Maar ze hebben ook binnenhaal- en rommeluren. Hoe is dan de relatie te leggen tussen uren en inkomen? Het is daarmee lastig om een volle baan te hebben waarbij elk uur geld oplevert. Evenwicht tussen binnenhalen en geld incasseren is nodig qua tijdsbesteding. Of toch maar streven naar 38 betaalde uren en samen met de rest van de inzet oprekken naar 60 uren per week?

Verdienen en uitgeven of andersom...

Er valt ook te denken aan het omkeren van dit streven. Een individu kan zeggen dat hij of zij in de huidige situatie kan leven van en met een bepaald aantal uren. Er is vervolgens geen aanleiding om meer uren te draaien en geld binnen te harken. Ook kan het doen van pogingen daartoe (te) lastig zijn, misschien wel onmogelijk zijn of ten koste gaande van andere leuke dingen.

Maar ja, dat is veelal geen stabiele situatie. Alles of veel of iets kan anders of mis gaan of lopen. Dus moet de zaak wel in de gaten worden gehouden. Hoe flexibel ben je dan als persoon, als strever naar een tevredenheid die bij je past, nu en nog wel even denkend aan de toekomst.

Individueel of in groter verband...

We kijken hierboven naar een persoon. Het gedrag van een individu. Het streven naar een omgeving waarbij hij of zij floreert en gedijt. Is dat handig, een individuele benadering?

Je zou ook met een beschouwende blik kunnen kijken naar een verzameling van mensen die in samenhang met elkaar een dergelijke situatie willen of kunnen hebben. Denk aan een stel. Een gezin. Een commune. Een familie. Dat zou kunnen inhouden dat de leden van zo'n af te bakenen groep samen en in samenhang met elkaar streven naar een wenselijke situatie, en voldoende opbrengen om de groep in stand te houden, dus een bestaan te geven.

Misschien kunnen we ook groter denken en een stapje verder gaan. Er zijn best omvangrijkere groepen denkbaar, om in zo'n samenhang afwegingen te maken. Heel vroeger kon men denken aan een dorp, gehucht of streekje.

Denklijn

Natuurlijk kan dit niet meer. Nooit meer. Dorp, stad, regio, land en wereld. Het zal niet meer lukken om een beeld te krijgen van wat de effecten zijn van het individuele gedrag op de 'verre en wijde omgeving' zijn – en zeker in niet omgekeerde zin. Van alle kanten wordt er aan individuele mogelijkheden getrokken. Van links naar rechts en dan weer van onder naar boven. Een uitsplitsing naar oorzaak en gevolg, alles bij elkaar een ondoenlijke zaak.

Maar in kleiner verband kan het best nog wel, binnen een vorm die je een woon- en leefgemeenschap kunt noemen. Een web van mensen die op een of andere wijze afhankelijk van elkaar zijn als het gaat om een positie in de maatschappij – en in de context van de economische situatie.

In zo'n leefgemeenschap probeert iedereen er het beste van te maken, leunend op anderen, dichtbij, op afroep beschikbaar en op verre afstand, maar toch scherp in beeld. Hierbij is het ook van belang om anderen in de gaten houden en zo goed mogelijk bij de les te houden, om te bezien hoe alles zo goed mogelijk in balans blijft, met kansen voor alle betrokkenen.

Als we dit als uitgangspunt nemen, het mixen van bezigheden en het in balans proberen te houden van de instrumenten om een goed, voldoende en prettig bestaan te hebben als individu en als leefgemeenschap – het optimaliseren van het welzijn – kunnen we kijken naar een persoonlijke invulling van de tijd. Dat is niet per se per week zorgen voor een identieke manier van invullen; het kan ook voor een andere eenheid gelden, een maand of een half jaar. Ook dat is als zodanig een aspect van wat een 'denklijn' is te noemen, een gedachte richting de toekomst om invulling te geven aan de kansen die iedereen heeft.

Nogmaals, zoals in het begin genoemd, het betreft hier wel een duidelijke groep nl. degenen die een opleiding binnen het hoger onderwijs hebben doorlopen. Die invulling van de kansen vraagt om een duidelijke manier van zelfreflectie en competenties om afwegingen te kunnen maken. Daarnaast moet er voldoende speelruimte zijn om veranderingen door te voeren d.w.z. als persoon andere keuzes te kunnen maken. Maar misschien dat deze 'denklijn' op termijn ook in andere geledingen van de bevolking ingang vindt – wie weet...

Van groter verband naar het individueel invullen

De denklijn met betrekking tot de individuele invulling van het bestaan als onderdeel van de instandhouding van de leefgemeenschap als het grotere geheel, resulteert in de volgende componenten ervan:

a. Werknemer: Werkzaamheden verrichten om een stabiel inkomen te kunnen verwervenb. ZZP'er: Voor zichzelf werken, gericht op innovatie en dynamische ontwikkelingen, voor eigen risico en met wisselende opbrengenc. Deelnemer: Maatschappelijke bezigheden, in een systeem waarbij men elkaar helptd. Vrijwilliger: Sociale bezigheden, gericht op de omgevinge. Vrije tijd-besteder: Andere zaken, niet gericht op 'gewin', niets doen, enz.

Punten b en c worden uitgebreider behandeld, als kern van het 'nieuwe verdienmodel' en de veranderende wijze om in het bestaan te voorzien. Hieronder een paar zaken voor de andere componenten.

- a. **Werknemer:** Er is sprake van een arbeidscontract met een bepaalde partij als werkgever. Het kan om drie dagen in de week gaan, wat meer of minder.

- d. Vrijwilliger: Een deel van de week, dus de beschikbare tijd, wordt ingezet voor zaken die op vrijwillige basis zijn in te vullen. Het kan om activiteiten in de buurt gaan, sport, begeleiden van bepaalde mensen of bezigheden die anders helemaal niet zouden worden verricht.
- e. Vrije-tijd-besteder: Simpel, de tijd die resteert, zoals nu. Gewoon niks-doen, op vakantie gaan, series bezien en de sociale media gebruiken voor allerlei vormen van digitale small-talk...

De andere twee componenten behoeven wat meer toelichting.

- b. ZZP'er: Veel mensen zijn creatief, innovatief en meedenkend... en binnen een vaste baan kunnen niet alle uitkomsten van het bijbehorende proces worden gebruikt voor gerichte acties. Als iemand een deel van de beschikbare tijd ook zelf zaken kan omzetten in marktgerichte activiteiten, zijn er in ieder geval twee effecten mogelijk: Er wordt een veranderingsproces in de vaste baan in gang gezet, of er is ruimte voor een eigen product of een dienstverlening opstarten. Daarmee wordt de vaste baan leuker en mogelijk ook beter betaald, en met de eigen onderneming is tevens geld te verdienen. In beide zaken kan iemand 'zijn of haar ei kwijt'.
- c. Deelnemer: Iedereen heeft wel een bepaalde specialiteit, als expert of persoon, als gevolg van een hobby dan wel gerichte activiteiten. Binnen een leefgemeenschap, klein of groot, kan die specialiteit worden ingezet door iets te doen voor iemand anders, zonder daarvoor te worden betaald – om wat voor reden dan ook. Echter, omgekeerd zullen anderen ook iets willen doen, zonder daarvoor geld te vragen. Al is het maar een band voor jou plakken... Maar het betekent dat er over en weer geld wordt uitgespaard. Dat is ook een verdienmodel. Uiteraard gaat het nooit om evenveel besparingen als virtuele inkomsten voor iedereen. Het betekent wel een vorm van krachtige binding binnen de leefgemeenschap, dus het mag ook best een component zijn van het zorgen voor een zinvol bestaan – het welzijn van de mensen. Overigens is ieders 'verzorgende taak' best hieronder te scharen...

Van individu weer naar lid zijn van 'de groep'...

Het individu zal met deze componenten in het achterhoofd zelf een denklijn uitzetten als het gaat om de eigen mogelijkheden, wensen en kansen die elke component biedt – mede gelet op de afhankelijkheid van anderen die ermee een raakvlak hebben. De grote kunst is om daarbij rekening te houden met die raakvlakken en de andere 'leden' van de leefgemeenschap – in een proces dat zich daarbij afspeelt. Het kan leiden tot een rigoureuze aanpassing zoals minder tijd proberen te krijgen voor de vaste baan en meer bezig zijn als 'deelnemer', bijvoorbeeld als een ander tegelijkertijd meer mogelijkheden heeft om juist met de eigen vaste baan inkomsten te genereren. De balans zo goed mogelijk in stand houden zal de grootste uitdaging zijn. Elkaar binnen de leefgemeenschap loslaten en ook vasthouden, nu, straks en op wat langere termijn.

Studie in de mix van levenlang ontwikkelen

Als je op deze wijze naar de componenten van deze bestaans-mix kijkt, komt ook het 'levenlang ontwikkelen' in een totaal ander daglicht te staan. De rollen van werknemer, zzp'er en deelnemer vragen ieder op zich om een vorm van scholing, formeel maar nog veel eerder niet-formeel. Dat wil zeggen dat korte scholingstrajecten, doelgericht en passend bij de ontwikkeling van een component sneller in beeld komen en handiger in de werkzaamheden te vlechten zijn.

Natuurlijk kan via een vorm van 'erkenning van verworven competenties' de stap worden gezet naar een formele kwalificatie, een erkend diploma. Dat zal vooral in het persoonlijke belang zijn, een soort 'bevestiging', want werkgevers zitten vaak vanuit hun begrijpelijke invalshoek (en eigen leefgemeenschap) alleen maar te wachten op bewijzen van het hebben en behouden van de juiste kennis, vaardigheden en andere 'skills'.

De uitdaging aan het h(b)o zal zijn om hiervoor een 'business model' te ontwerpen. De meest recente rapporten over de noodzaak om het levenlang ontwikkelen geven aan dat het systeem daarvoor op een geheel andere leest dient te worden geschoeid. Het belangrijkste is dat OCW vooral focust op het formele leren en daarvoor alle middelen inzet, maar het veruit grootste deel van de vraag- en aanbodmarkt voor volwassenen aan alle andere partijen overlaat.

Maar die hebben geen concreet platform om kennis te delen, zaken op een rij te zetten, plannen te maken en vervolgens in goede harmonie te zorgen voor een breed aanbod aan kwalificaties. En als dat overleg er zou zijn, komt er toch al gauw een oproep aan de overheid om alles te faciliteren. Kortom, wie gaat ermee aan de slag? Toch maar weer een soort Projectdirectie Leren en Werken, zoals die alweer enige tijd geleden? Of slaan andere partijen op de trom en dus de handen ineen?